

MOHI CSABA

**A nemzetállami jogrendszerek és a nemzetállami
érdekérvényesítés
átalakulása az európai integrációs folyamatban**

**című, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskolájához
benyújtott PhD. értekezés
tézisei**

Témavezető:

**Prof. Dr. Szabó Imre
Tanszékvezető egyetemi tanár**

**Prof. Dr. Vörös Imre
Tanszékvezető egyetemi tanár**

**Szeged
2010**

A doktori értekezés fő tézisei

A dolgozat két különböző, egymással mégis szorosan összefüggő gondolkört elemez. Az első, az európai jogfejlődés legmarkánsabb irányait mutatja be. Ezek körében az egyik a nemzetállamnak mindent maga alá gyűrő központosítottságán enyhítő, szubnacionális fejlődés keretében a főbb uniós nemzetállamok államszervezeti-kormányzati alkotmányreformjait ismerteti. Ezek valamennyien egy közös célt szolgálnak: megteremteni a működőképes föderális Európa mindazon jogi alapjait, amelyek egyszerre alkalmasak arra, hogy megvédjék a nemzeti érdekeket, valamint, hogy lehetővé tegyék az európai egység kialakítását.

Az európai egység ügyét szolgáló másik jogfejlődés ezzel éppen ellentétes irányú, a szupranacionalizmust erősíti, annak már meglévő tárházát gazdagítja. Ebben a körben a dolgozat az Egységes Európai Polgári Törvénykönyv megteremtésének lehetőségeit és szükségszerűségét elemzi. Ennek lényege: az Egységes Belső Piac sikeres működése megköveteli, hogy a Belső Piacon teljesen felszabadított árumozgást és tőkeozgást a jövőben ne akadályozzák a 27 tagállam 27 különböző polgári törvénykönyvének egymástól eltérő rendelkezései.

Európa válaszüthoz érkezett!

A dolgozat második gondolkörében az Európai Unió alkotó elemeinek, vagyis a tagállamok integrációs fejlődésének múltját és jelenét elemezzük. Ebben az összefüggésben az eligazító vezérfonalat George Santayana amerikai filozófus fogalmazta meg: „Akik nem ismerik és akik figyelmen kívül hagyják a történelmet, arra ítéltettek, hogy újra átéljék azt.” Nekünk európaiaknak minden bizonnyal ez a legfontosabb feladatunk, hogy megakadályozzuk történelmi hibáink megismétlődését!

Európa sajátos nemzetállami fejlődése által determinált számos kérdést kell megválaszolnunk. A legalapvetőbb kérdés: mi lesz a sorsa a hagyományos értelemben vett európai nemzetállamnak, megmarad-e avagy feloldódik és eltűnik egy hatalmas európai szuperállam mindent megemészítő olvasztótégelyében? Egészen pontosan, az a kérdés, hogy a nemzetállam és az Unió egymást kizáró antitezist, avagy egymást feltételező, egymást kölcsönösen szolgáló és megerősítő kategóriát képeznek?

Az európai integráció alakulását irányító politikusok körében riasztóan nagy a bizonytalanság. Ahány vezető politikus, annyi eltérő megközelítés Európa jövőjét illetően. Mindenekelőtt a két alapkérdésben teljes a tanácstalanság: merre menjünk és milyen sebességgel haladjunk? Ezek figyelmébe ajánljuk a középkori hajós népek bölcsességét: „Semmilyen szél sem kedvez annak, aki nem tudja, melyik kikötőbe tart”. Hová tűnt az alapító nagyok bölcsessége, bátorsága, jövőképe?

Az elmúlt negyedszázad során az integrációs fejlődés láthatóan megtorpant, immár olyan garanciális alapelveket is megkérdőjeleznek, hogy meg kell-e és meg lehet-e teremtenünk az európai egységet, valamint, hogy az integrációs folyamat elvezet-e bennünket a teljes politikai egység, vagyis az Európai Egyesült Államok megteremtéséhez. A bizonytalanság és a tétováság mindezekben a kérdésekben rendkívüli veszélyeket képez, különösen, ha figyelembe vesszük a világméretű globalizációs folyamatok Európát egészében, az alapvető európai érdekeket összességében veszélyeztető kihívásait.

Az emberiség kultúrtörténetének eddigi legnagyobb kihívását jelentő, hatalmas vállalkozásnak vagyunk tanúi és egyúttal részesei. A cél: megszüntetni Európa apró részekre történt megosztottságát, feloldani az évezredek sérelmeiből táplálkozó ellentéteket, sőt gyűlöleteket és a nemzetek egyenjogúságára, a polgárok közötti egyenlőségre épülő Egységes Európát felépíteni. Mindezt jogi eszközökkel, a jog alkotó és rendszert teremtő erejével. Soha még ilyen vállalkozásba nem fogott civilizált társadalom.

A jelzett, második gondolatkörben (egyúttal a bizonytalanságok és eltérő megközelítések további példáiként) bemutatjuk, hogy a jelenleg 27 tagú Unió egyes tagállamai mennyire eltérő érdekekben és különböző jogfilozófia mentén tervezik jövőbeni integrációs pozícióikat.

Jelenleg négy nagyobb csoportosulás rajzolódik ki.

Az első csoportba a föderális Európa jól működő államszervezeti alapján álló országok tartoznak (Németország, Ausztria, Belgium).

A második csoport országai már továbbléptek a homogén nemzetállam tradicionális gondolatkerén és elindultak a központi államhatalmat megosztó és struktúrák szerint lebontó fejlődési irányba (Spanyolország, Portugália, Olaszország).

A harmadik csoport országai a konföderatív Európa (Partnerschaft der Nationen, Europe des nations) elvét követve, nem kívánnak továbblépni a kormányközi együttműködés nemzetállami érdekeket előtérbe helyező értékrendjén (Franciaország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Szlovénia).

A negyedik érdekcsoport alapvetően elégedett az „Europa als Handelsraum” megoldással, vagyis nem kívánnak elmozdulni a politikai integráció irányába a gazdasági-monetáris integráció alapjairól (Egyesült Királyság, Dánia, Svédország, Finnország).

Magyarország láthatóan még keresi a helyét a jelzett megoldási lehetőségek alapvető különbségeket mutató gazdag tárházában (útvesztőjében?).

Mint látjuk, hosszú utat tettünk meg és **a történelem számos hibáját sikerült kiküszöbölnünk**, ugyanakkor még nagyon **sok feladatot kell megoldanunk** ahhoz, hogy az Európai Unióból valóban egy működő politikai unió (vagyis egy Európai Egyesült Államok) válhasson.

Bízom abban, hogy az európai integrációs folyamat bemutatása és a tagállamok helyzetét elemző **országértékelések során bizonyítást nyert**, miszerint témánk központi szereplője, azaz **a nemzetállam nem gyengül és nem oldódik fel** az egységesülő Európában, hanem **éppen ellenkezőleg, megerősödik**.

A nemzetállam az **új európai struktúra** legfontosabb alapelemét, **fundamentumát képezi**. Egyértelművé vált, hogy egy működőképes, **erőtéljes és sikeres Európa csakis a sikeres és egyenjogú nemzetállamokból, mint egymáshoz illeszkedő, egymást kölcsönösen megtámasztó téglákból épülhet fel**.

A nemzetállamban Európa megtalálta azt az alapvető egységet (mondhatni építőkövet), amely alkalmas, hogy abból biztonsággal tovább tudjunk építkezni. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy **ezt az építőkövet (nemzetállam) tovább kell formálnunk**, alakítanunk ahhoz, hogy az integrációs építkezés legújabbkori igényeit is jól szolgálhassa

A mai **európai nemzetállamokat** továbbformáló, azok **integrációs alkalmazkodási és illeszkedési képességét** („Anpassungsfähigkeit”) **megerősítő jogalkotási folyamatok** napjainkban két fő fejlődési irányt mutatnak.

Az egyik determináns folyamat a történelmileg kialakult **nemzetállam** számos hagyományos szuverenitás elemét **a szubszidiaritás és a regionalizmus irányába bontja le**, azzal a céllal, hogy azt felkészítse és **alkalmassá tegye egy európai föderatív állam uniós tagságára**. Erre a feladatra elsősorban a már jelenleg is szövetségi államrendben (föderációban) működő uniós tagállamok alkalmasak, mindenekelőtt **Németország és Ausztria** (Bundesrepublik Deutschland, Bundesrepublik Österreich). A szakdolgozat III. részében elemeztük azokat az **alkotmányjogi reformokat**, amelyeket a német jogalkotás mindenekelőtt az **újraegyesült Németország**, uniós partnerek számára **riasztó nagyságából eredő problémák** feloldására beindítottak.

Mindazonáltal a nemzetállami alkotmányreformok **szubszidiaritás és regionalizmus** irányába mutató törekvéseinek az egységes Európa szempontjából a **legjelentősebb eredményeit a belga jogalkotás produkálta**. Rövid két évtized alatt a korábban magát „homogén unitárius frankofon nemzetállamként” definiáló **Belga Királyság** az európai integráció alaptörvényében megfogalmazott magasztos jogelveket (emberi jogok, kisebbségi jogok, kisebbségi kultúrák védelme, lojalitás és szolidaritás) gyakorlatban a legmagasabb szinten biztosító, **nyelvi és területi autonómiára épülő föderatív állammá vált**.

A dolgozat nevezett részében egyúttal bemutatjuk azokat az örömteli lépéseket is, amelyeket a **regionalizmus elvét korábban a leghatározottabban elutasító** és a helyi kultúrák alapvető érdekeit figyelmen kívül hagyó, ugyancsak a homogén nemzetállamiság elveit hirdető **Spanyol Királyság és az Egyesült Királyság** legújabb jogalkotási folyamataiban már, mint konkrét eredmények jelentkeznek.

Az európai építkezés ezzel éppen ellentétes irányú, **szupranacionális jogfejlődésének legújabbkori eredményeit** elemeztük abban a részben, amely az **Egységes Európai Polgári Törvénykönyv** megteremtését szolgáló **jogtudományi törekvéseket** mutatja be. Ezen fejlődés **alapfilozófiája** abban áll, hogy az akadályok nélküli, Egységes Európai Belső Piac megteremtése, a Négy Alapszabadság, valamint az Euro bevezetése **mind sürgetőbben igényelné az európai polgári jog**, de legalább is az adásvételi jog **integrációs szintű egységének megteremtését**. Nevezetesen, napjainkban mind szembetűnőbb **kereskedelmi akadályt képez** az a körülmény, hogy az uniós belső piacon egyébként valóban akadályoktól mentesen, szabadon mozgó árukra mindannyiszor **más és más tagállam nemzeti polgári joga az irányadó**, ahányszor ezek az áruk átlépnek egy-egy belső (ténylegesen már nem is létező) nemzetállami határt.

Az európai történelem és különösen a világháborúkkal terhelt **előző évszázad számunkra legfontosabb tanulsága** abban áll, hogy csakis a nemzeti karakter, a nemzeti kultúra szabad érvényesülése és fejlődése teremthet kiegyensúlyozott, konszolidált európai viszonyokat, mert **más nemzetek, nemzetrészek és kultúrák elnyomása döbbenetes károkat okozott**,

különösen a „militarista nemzetállami imperializmus” XX. évszázadában. Oly sok szenvedés és annyi hagyományos európai érték elpusztítása végre ráébresztette az európai integrációt beindító politikusokat, hogy mindez immár alkalmatlan a jelenkor alapvető igényeinek kiszolgálására mert az **a legnagyobb akadályát képezi az európai egység megteremtésének.**

Az **Európai Unió nemzetek feletti működése a tagországok szabad akaratát megtestesítő államközi megállapodásain és nemzeti érdekeinek konszenzusán alapszik.** Következésképpen, az Egységes Európa irányába vivő determináns államközi folyamatok a **nemzetállamiság megerősítésével nem a szupranacionalizmus antitézisének, hanem éppenséggel annak előfeltételét képezik.**

Az előttünk álló integrációs fejlődési folyamatban rendkívüli **figyelmet kell fordítani** a világpolitikában olyannyira fontos (a korábbiakban részletesen elemzett) **erőegyensúly,** vagyis a „balance of power” **unió belüli megteremtésére.** Az európai „**nagyhatalmak**” és a **kisebb országok közötti működőképes egyensúly** kialakítása és megőrzése kulcsfontosságú előfeltétele az Egyesült Európa megteremtésének. **Az ehhez szükséges kiigazításokat** az európai politikusoknak rendkívül gondosan, egymás érdekeinek messzemenő figyelembe vételével, **folyamatosan kell elvégezniük.**

Általános európai **integrációs érdek,** hogy a **kisebb nemzetállamok érdekérvényesítő képessége ne csökkenjen,** mert a **működőképes Uniót** kizárólag a „nagyok” és a „kicsik” közötti hatalmi viszonyok kiegyensúlyozottsága, azaz **egymás tiszteletben tartása,** a korrekt és tisztességes jogállamiság **biztosíthatja.**

Ebben az összefüggésben felidéztek, hogy milyen **kiemelkedő jelentőséggel bír** az Európai Unió struktúráján belül a **Benelux Unió** és a skandináv államok **Északi Együttműködése.** Ezek a **nagyregionális szerveződések** kiváló bizonyítékát adják annak, hogy a résztvevő nemzetállamok (pl. Luxemburg, Belgium) **mennyivel gyengébbek lennének külön-külön, mint egymással összefogva.** Ugyanakkor gyakorlati példával szolgálnak arra, hogy az **Unió** lehetővé teszi, elfogadja, sőt **támogatja** a közepes és kisebb tagállamok speciális **együttműködéseit** és azok intézményesített formáit is.

További kiváló lehetőségeket biztosítanak a tagállamok közötti korábbi (nem egyszer igazságtalan) merev politikai határok átjárhatóvá tételére, majd lebontására az un. „**határokat átlépő interregionális együttműködési szervezetek**”, mint pl. az Alpok-Adria Interreg Együttműködés, a Kárpátok Eurorégió, stb.

Mindez **remélhetően ráébreszti az illetékes politikusokat,** hogy a legutóbbi uniós bővítés **magában hordozza a történelmi Mitteleuropa** (vagyis a strukturált közép-európai kooperáció) uniós tagországai (Magyarország, Ausztria, Szlovénia, Csehország, Olaszország, Szlovákia, stb.) **legszélesebb értelemben vett gazdasági, politika, társadalmi és kulturális együttműködésének újjáélesztését.** Különös tekintettel arra is, hogy az egyébként is szűkre szabott Visegrádi Együttműködés az évek során egyértelművé tette életképtelenségét.

A Magyarországot is felölelő „**közép-európai bővítés**” **legfontosabb üzenetét Brüsszel számára** az jelenti, hogy a **nemzeti identitással összefüggő** rendkívül gazdag, szerteágazó **érdekviszonyokat** az előttünk álló integrációs folyamatban **nem szabad lebecsülni,** sőt **mindezek bölcs és megfontolt kezelése az Egységes Európa megteremtésének előfeltételét képezi.**

Az Unión belüli **merev nemzetállami politikai határok lebontása**, Schengenland megteremtése Magyarország számára megnyitotta annak lehetőségét is, hogy **begyógyítsuk Trianon sebeit**, méghozzá oly módon, hogy ahhoz a határmódosítások egyébként alkalmatlan eszközehez kellene folyamodnunk. (A megoldás varázsa abban áll, hogy ahol nincsenek határok, ott nincs szükség határrevízióra sem.) Szerencsére, **a jövő Európája nem határok tologatásából**, négyzetkilométerek és milliós nemzetrészek elszakításából fog majd állni, hanem sokszínű, **különböző kultúrák fennmaradásából, együttéléséből és együttműködéséből**. Ehhez természetesen jelentős bölcsességre, egymás iránti toleranciára és tiszteletre van szükség. Georges Scyboz, a Svájci Szövetségi Legfelsőbb Bíróság elnökének bevezetőben hivatkozott szavai rámutattak, miszerint Svájc csakis az által teremthette meg saját gazdagságát és válhatott azzá, ami, hogy elfogadta az országban élő, egymástól eltérő jegyeket mutató nemzetrészek (francia, német, olasz) egymásra utaltságának szükségképpen determinációját.

Európa sikere, következésképpen **valamennyiünk sikere alapvetően azon múlik**, hogy az integrációs erőfeszítések során mennyire leszünk képesek figyelembe venni és érvényre juttatni a **különböző nemzetek identitásainak egyenrangúságát** és a különböző nemzetállamok **érdekösszefüggéseinek egymást feltételező és egymást kölcsönösen segítő lehetőségeit**.

Az előzőekben bemutatott fejlődés előbb-utóbb **megteremti azt az integrált összeurópai értékrendet** és az általa determinált integrált érdekviszonyokat, amely a bemutatott fejlődés kikényszerítő logikájából adódóan arra serkenti majd még a legerősebb tagállamokat is, hogy belássák: **mindezt közösen és szoros egységben kell kifelé megvédelmeznünk**. Eljön az idő, amikor rájövünk, hogy összeurópai értékeinket és érdekeinket **csakis egységes (integrált) külpolitikával tudjuk eredményesen képviselni** és közvetíteni a világ számára, ami azután (az Eurohoz, Schengenhez és más integrációs intézményhez hasonlóan) automatikusan **kikényszeríti a közös európai biztonságpolitika** és az annak garanciáját képező integrált **európai hadsereg megteremtését**. Mindezek után pedig fel lehet majd írni a bejáratra: **Európai Egyesült Államok**.

Lehet, hogy még hosszú az út addig, de az is lehet, hogy nem. Jean Monnet szavaival élve, az európai integráció ügyét mindig is a nemzetközi krízisek lendítették előre. (Az ESZAK-ot eredményező **koreai háború** és a Római Szerződés 1957. évi aláírását röviddel megelőző **1956-os magyar forradalom** traumájára utalva mondta Monnet, hogy „Az európai integráció Sztálin édes gyermeke”.) Márpedig nemzetközi konfliktusokból és krízisekből várhatóan a jövőben sem lesz hiány. Vagyis (leegyszerűsítve) **az integráció továbbvitele biztosítva van**.

A nagy jólétben és a veszélyekről megfeledkezve az „európai nyáj” tagjai (nemzetállamok) **egyelőre még szerteszét legelésznek** a kövér fűvön, pedig a farkasok (a globalizált világ kihívásai) már az erdő szélén vannak. **Eljön annak az ideje**, hogy (egy unió keretében) szorosabban bújnak majd össze azért, hogy **az egyesült „európai nyájban” közös védelmet találjanak**.

Jean Monnet szavait befejezésként is célszerű felidézni: „A kérdés az, hogy ez a gazdagság és sokféleség Európa ereje, avagy gyengesége?” A történelmi lehetőség adott, hogy Európa újra erőssé váljon és elfoglalhassa méltó helyét a globalizált világban.

Arra törekedtem, hogy bemutassam, mennyire **életbevágóan fontos** az európai integráció keretében a **nemzeti kormányzati érdekérvényesítő képesség hatékonnyá tétele** és az ehhez szükséges hatásköri struktúrák megteremtése. Az előttünk végbemenő folyamat jól mutatja, hogy a nemzetállam és az integráció egymást feltételező, egymást kölcsönösen kiegészítő és egymás eredményességét előrevivő kategóriák. **Az Európai Unió nem önmagában ható csodaszer** és nem bőségszaru, hanem a rendkívül sokrétű **érdekvizonyok** összeütközésének igen gyakran **kegyetlen csatatere**. Brüsszelben a nemzeti kormányok szakértői minden egyes Euro-centért ádáz küzdelmet folytatnak.

Az **integráció intézményének** egyik legfőbb **jelentősége** abban áll, hogy elvileg **egyenjogú partnerként beenged erre a csatatérre**, vagyis minden tagállam képviselője kap egy széket a közös asztalnál. **Eredményességünket** csakis egy fejlett szinten megteremtett, eurokonform hazai kormányzati struktúra mellett **kizárólag az biztosíthatja**, amennyiben a ténylegesen meglévő hazai érdekeinket olyan felelős központi és helyi tisztségviselők képviselik, akik **magas szakképzettségük** eredményeként magabiztos intellektualitás birtokában kellően **eligazodnak az integráció** valóban rendkívül **bonyolult jogrendszerében**, hatásköri rendjében és egyidejűleg **mernek is és képesek is harcolni** a papíron egyébként meglévő jogosítványainkért.

Amennyiben dolgozatom céljaimnak megfelelően képes hozzájárulni mindezekhez, úgy az nem volt hiábavaló munka.

A doktori munka témakörében készült publikációim:

- Az integráció jogi alapjainak tökéletesítése, Jogtudományi Közlöny, 1974/5. szám
- Jelentős fejlemények az EGK versenyjogában, Külgazdaság, 1974/7. szám
- Határokat átlépő vállalati egyesülések, Jogtudományi Közlöny, 1975/1. szám
- A korlátozó üzleti gyakorlatok jogáról, Külgazdaság, 1979/3. szám
- Korlátozó üzleti gyakorlatok szabályozása a Közös Piac bilaterális megállapodásaiban, Külgazdaság, 1979/10. szám
- A legnagyobb kedvezményes klauzúra jövője, Külgazdaság, 1980/2. szám
- A termékfelelősség kérdéskörének átfogó egységes szabályozása az Európai Gazdasági Közösség tagországaiban, Külgazdaság, 1988/10. szám
- Brüsszel tárgyalási irányelvei a volt szocialista országokkal, Világgazdaság, 1990. szept.15.

- Az Európai Közösség határozatai Magyarországról, Figyelő, 1990. dec. 11.
 - Az Európai Parlament határozata Magyarország és a Közösség kapcsolatairól, Világgazdaság, 1990. dec. 22.
 - Hungary's Way to the Associate Status with the EC, The Hungarian Economy, 1990/4. szám
 - Az Egységes Közösségi Belső Piac megteremtésére irányuló integrációs célkitűzések jogi alapjai, Külpolitika, 1999/1. szám
 - Egységes Európai Belső Piac – Egységes Európai Polgári Törvénykönyv, Jogtudományi Közlöny, 2010. évi 5.szám
-

Main arguments of the doctoral thesis

The thesis will analyze two different, though rather interrelated, thoughts. The first demonstrates the most important directions of European legal development. Within such field, the author will initially review the state and governmental constitutional reforms of the most important EU nation states within the sphere of subnational development: this softens the centralization of the nation state which formerly suppressed all other aspects. These all serve a common aim, viz., to create all legal bases of an operative federalist Europe that are capable both of protecting national interests and of realising the creation of European unity.

The second legal development – that serves the purpose of European unity – lays in the opposite direction, viz., strengthening supranationalism and enriching the existing tools used to promote it. Within this field, the thesis will analyze the possibilities of creating and the necessity for a unified European Civil Code. The essence being that the successful operation of a unified Internal Market requires that the differing provisions of the **[27, actually 29 with Scotland and Northern Ireland]** various civil codes or laws of the 27 Member States do not jeopardize the completely free movement of goods and capital within the Internal Market.

Europe is at the crossroads!

The next part of the analysis will review the past and present of the main pillars of the integration process of the European Union, i.e. the Member States. The guiding thread in this regard has been formulated by the American philosopher George Santayana: “Those who do not know and disregard history are condemned to live it again.” The most important lesson for us Europeans is to prevent the repetition of historical mistakes!

We have to answer several questions determined by the particular nation-state development of Europe. The pivotal question remains: What will be the destiny of the traditional European nation state – will it remain or will it dissolve in the melting pot of a huge European superstate? More precisely, the question is whether the nation state and the Union are antitheses, excluding each other, or whether they can create a category to mutually serve and strengthen one another, thus presupposing the existence of the other.

The insecurity among politicians driving European integration is alarming. As many politicians as there are, there are as many different approaches on Europe’s future. There are two basic questions of grave perplexity: Where should we be going and at what speed? In this respect, it is necessary to should draw these people’s attention to the wisdom of medieval sailors: “No wind is favourable to those who don’t know to which harbour they’re heading.” Where did we lose the wisdom, courage and vision of the venerable founders of integration?

In the past 25 years, the development of integration has apparently come to a halt. Even such fundamental principles are being questioned, e.g., as to whether or not European unity should or could be created or whether the integration process will lead us to create a complete political unity, i.e. the United States of Europe. The insecurity and hesitation in these questions are extremely dangerous; and even more so if we consider that the challenges of globalization processes in the world could lead to compromising fundamental European interests.

We are witnesses to as well as part of the largest enterprise of the greatest challenge in the cultural history of mankind. The goal is to abolish the division of Europe step by step, to dissolve conflicts arising from historical injuries and hate, and to build a United Europe based on the equality of nations and of people. All this is to be achieved with legal tools, with the strength and organizational force of law. Never has civil society embarked on such an enterprise.

In the other thought mentioned above (together with additional examples of insecurities and different approaches), the author will demonstrate that the Member States of the current Union are planning their integration positions according to different values and legal philosophies.

We may currently identify four different groups:

The first group comprises countries standing for the basis of a well-organized federal Europe (Germany, Austria and Belgium).

The countries of the second group have already passed beyond the idea of the traditional homogenous nation state and have departed in the direction of structures dissolving and dividing central state power (Spain, Portugal and Italy).

The countries of the third group follow the principle of a confederative Europe (*“Partnerschaft der Nationen,” “l’Europe des patries”*) and do not wish to proceed to step over the inter-governmental co-operation, thereby maintaining their values of nation state to the fore (France, Poland, Czech Republic, Slovakia and Slovenia).

The fourth group is satisfied with the solution of *“Europa als Handelsraum”* which means that they do not wish to depart into the sphere of political integration from trade or economic and monetary integration (UK, Denmark, Sweden and Finland).

Hungary is apparently still trying to find its way out of this multilevel labyrinth, looking for its place amongst the various possible solutions.

Jean Monnet: “It depends on us whether the diversity of Europe is our weakness or our strength”.

Democritus: “The hopes of those thinking in the right way are realizable – those of the irrational are impossible.”

X X X